ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ Г-ЖА J. КОКОТТ
представено на 2 септември 2010 година[1]

I — Въведение

1. Настоящото преюдициално запитване се отнася до тълкуването на Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 година относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела[2]. Поставя се по същество въпросът дали замоленият съд може да постави като условие за разпита на определен свидетел заплащането на обезщетение за разноски на този свидетел от страна на молещия съд. На първо място следва да се изясни дали преюдициалното запитване е допустимо, тъй като е възможно към момента на сезирането на Съда запитващата юрисдикция да не е имала право да отправя преюдициално запитване.

1 — Език на оригиналния текст: немски.

2 — ОВ L 174, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 138 (наричан по-нататък „Регламент № 1206/2001“). Обединеното кралство и Ирландия в съответствие с член 3 от Протокола за позицията на Обединеното кралство и Ирландия, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за създаване на Европейската общност, съобщават желанието си да участват в приемането и прилагането на този регламент (съображение 21 от Регламент № 1206/2001).

II — Правна уредба

А — *Право на Съюза*

2. Съображение 16 от Регламент № 1206/2001 предвижда:

„Изпълнение на искането в съответствие с член 10 не трябва да дава възможност [да се иска] възстановяване на такси или [разноски]. Въпреки това, ако замоленият съд иска възстановяване на такси, платени на експерти и преводачи, както и разходи, които произтичат от прилагането на член 10, параграфи 3 и 4, те не трябва да бъдат понасяни от този съд. В такъв случай молещият съд трябва да вземе необходимите мерки да осигури незабавно възстановяване. Когато се иска мнение от експерт, замоленият съд може, преди да изпълни искането, да поиска молещият съд да направи съответен депозит или аванс за предстоящи разходи“.

3. Член 10 от Регламента, който съдържа общите разпоредби относно изпълнението на искането, предвижда:

„(1) Замоленият съд изпълнява искането незабавно и най-късно до 90 дни от получаването му.

(2) Замоленият съд изпълнява искането в съответствие с правото на своята държава членка.

[…]“.

4. Член 14 от Регламента предвижда следното:

„(1) Искане за изслушване на лице не се изпълнява, когато лицето се позовава на правото си да откаже да свидетелства или му е забранено да свидетелства,

а) съгласно правото на държавата членка на замоления съд; или

б) съгласно правото на държавата членка на молещия съд, ако такова право е посочено в искането или [при необходимост по искане на] замоления съд, […] е било потвърдено от молещия съд.

(2) В допълнение към основанията, посочени в параграф 1, изпълнение на искането може да бъде отказано само ако:

[…]

г) депозит или аванс, който е поискан в съответствие с член 18, параграф 3, не е предоставен в рамките на 60 дни[,] след като замоленият съд е поискал такъв депозит или аванс.

[…]“

5. Член 18 от Регламента предвижда следното:

„(1) Изпълнение на искането в съответствие с член 10 не дава основание [да се] иск[а] […] възстановяване на такси и[ли] разноски.

(2) Въпреки това, ако това се изисква от замоления съд, молещият съд незабавно осигурява възстановяване на:

— възнагражденията, които са платени на експерти и преводачи,

— разноски[те], които произтичат от прилагането на член 10, параграфи 3 и 4.

Задължението на страните да [заплащат тези] такси[…] или разноски се урежда от правото на държавата членка на молещия съд.

(3) Когато се изисква становище от експерт, замоленият съд може преди да изпълни искането […] да поиска [от] молещия съд […] съответен депозит или аванс [за заявените] разноски. Във всички други случаи депозитът или авансът не е условие за изпълнение на искането.

Депозитът или авансът се депозира от страните, ако това се изисква от правото на държавата членка на молещия съд“.

Б — *Международни конвенции*

6. Хагската конвенция за събиране на доказателства в чужбина по граждански или търговски дела от 18 март 1970 година (наричана по-нататък „Хагската конвенция“) не е в сила за всички държави членки. Регламент № 1206/2001 има за цел да създаде уредба, която да бъде в сила за всички държави членки [3], като по този начин замени Хагската конвенция, позоваване на която се съдържа в съображение 6 от Регламента.

7. Член 14 от Хагската конвенция предвижда:

„Изпълнението на съдебната поръчка не поражда задължение за възстановяване на такси или разноски от каквото и да е естество.

Независимо от това замолената държава има право да поиска от молещата държава възстановяването на суми, изплатени като хонорари на експерти и преводачи, и разноските, направени във връзка с прилагането на специална процедура, поискана от молещата държава, съгласно чл. 9, ал. 2.

Замоленият орган, чийто закон допуска страните да събират доказателства и който не е в състояние сам да изпълни съдебната поръчка, може да натовари с това овластено за целта лице, след като получи съгласието на молещия орган. При искане на съгласието замоленият орган посочва и приблизителния размер на разноските, свързани с участието на това овластено лице. Съгласието поражда за молещия орган задължението да възстанови разходите. Без дадено съгласие молещият орган не е длъжен да заплати разноските“.

3 — С изключение на Дания, вж. член 1, параграф 3 от Регламента.

8. Член 26 от Хагската конвенция предвижда:

„Всяка договаряща държава може, ако това се изисква от разпоредби на конституционното ѝ право, да покани молещата държава да възстанови разноските по изпълнението на съдебната поръчка във връзка с призоваването за явяване за даване на показания, обезщетенията, които се дължат на лицата, дали свидетелски показания, както и разноските по съставяне на протокола за свидетелските показанията.

Когато една държава се е възползвала от разпоредбите на предходната алинея, всяка друга договаряща държава може да я покани да заплати съответните разноски“.

III — Фактическа обстановка и преюдициален въпрос

9. Преюдициалното запитване е отправено във връзка с правен спор между Artur Weryński и Mediatel 4B spólka z o.o. относно искане за обезщетение за загуби и пропуснати ползи въз основа на договорна клауза за неупражняване на конкурентна дейност. В рамките на това производство полският Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia („запитваща юрисдикция“) отправя молба до ирландския Dublin Metropolitan District Court на 6 януари 2009 г. за разпит на свидетел на основание Регламент № 1206/2001. Ирландският съд обаче поставя като условие за разпита на свидетеля авансовото заплащане на разноски в размер на 40 EUR, платими на свидетеля съгласно ирландското право и с писмо от 12 януари 2009 г. изисква от полския съд да се заплати тази сума.

10. Във връзка с това запитващата юрисдикция спира производството с определение от 17 юли 2009 г. и поставя на Съда следния преюдициален въпрос:

„Съгласно Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 година относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела има ли право замоленият съд да поиска от молещия съд да заплати авансово сума във връзка с обезщетение за разноски на свидетел или да възстанови изплатеното на разпитания свидетел обезщетение, или замоленият съд трябва да заплати обезщетението със собствени финансови средства?“.

11. В производството пред Съда писмени и устни становища представят ирландското и полското правителства, както и Комисията. В допълнение в писмената фаза на производството вземат участие германското, финландското и чешкото правителство.

IV — Правен анализ

А — *Допустимост на преюдициалното запитване*

12. На първо място следва да се изясни дали преюдициалното запитване е допустимо.

1. Компетентност на Съда

13. Преюдициалното запитване се отнася до Регламент № 1206/01, приет на основание член 61 буква в) и член 67, параграф 1 ЕО, които са в дял IV от част трета от Договора за ЕО („Визи, убежище, имиграция и други политики, свързани със свободното движение на хора“). Съгласно член 68, параграф 1 ЕО право да отправят преюдициални запитвания по отношение на актовете на институциите на Общността, основаващи се на този дял, имат единствено такива юрисдикции, чиито решения не подлежат на обжалване в съответствие с националното право. С влизане в сила на Договора от Лисабон член 68 ЕО е отменен, така че това ограничение на правото да се отправя преюдициално запитване вече не съществува [4].

14. Преюдициалното запитване е постъпило в Съда на 23 юли 2009 г. — преди влизането в сила на Договора от Лисабон. Съгласно разпоредбата на действащия към този момент член 68 ЕО би следвало да се изясни дали запитващата юрисдикция е юрисдикция, която се произнася като последна инстанция.

15. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (районен съд) е първоинстанционен съд, чието решение може да се обжалва пред Sąd Okręgowy (окръжен съд). Квалификацията на съда като юрисдикция, която се произнася като последна инстанция в контекста на член 68, параграф 1 ЕО, както и на член 234, параграф 3 ЕО, обаче се основава на конкретно съображение: и по-нисшестоящите юрисдикции, чиито решения не могат да се обжалват в конкретното производство, представляват юрисдикции, които се произнасят като

4 — Освен това съгласно член 10, параграф 1 от Протокол № 36 към Договора от Лисабон (относно преходните разпоредби) като преходна мярка правомощията на Съда на Европейския съюз остават същите по отношение на актовете на Съюза в областта на полицейското и на съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси, приети преди влизането в сила на Договора от Лисабон. Съгласно член 10, параграф 3 тази преходна мярка престава да бъде в сила пет години след датата на влизане в сила на Договора от Лисабон. Във връзка с това в бъдеще също може да се повдигне още веднъж разглежданият в настоящия случай въпрос с оглед на последващото отпадане на ограничението на правото да се отправят преюдициални запитвания.

последна инстанция по смисъла на тази разпоредба [5].

16. Както вече посочих в заключението ми по дело Tedesco, в допълнение именно във връзка с Регламент № 1206/2001 следва да се вземе предвид, че установяването на фактите обикновено е задача на по-нисшестоящите юрисдикции, а не на последната инстанция [6]. За да бъде изобщо възможно тълкуването на Регламент № 1206/2001 от страна на Съда, понятието за „юрисдикция, която се произнася като последна инстанция“ по смисъла на член 68, параграф 1 ЕО следователно не трябва да се тълкува прекалено стеснително. Недопустимо е по-специално, единствено върховните юрисдикции да се разглеждат като разполагащи с правото да отправят преюдициално запитване.

17. Полското правителство изтъква, че в полското право не се съдържа възможност за обжалване на решението на запитващата юрисдикция относно обстоятелството кой следва да понесе разноските за разпита на свидетеля.

18. Въпреки това, не всяка процесуална мярка, приета от съответната юрисдикция с определение, което не подлежи на обжалване, придава на същата качеството на юрисдикция, която се произнася като последна инстанция по смисъла на член 68, параграф 1 ЕО. Междинното решение, което не подлежи на обжалване, трябва по-скоро да слага край на самостоятелно производство или на особена фаза на производството и преюдициалният въпрос трябва да се отнася именно за това производство или за тази фаза от производството [7].

19. Спорно е дали в конкретния случай разглежданите определения на запитващата юрисдикция относно разпита на свидетеля и съответно относно понасяните във връзка с това разноски изпълняват този критерий и слагат край на самостоятелно производство.

20. В крайна сметка обаче може да се остави настрана въпросът дали запитващата юрисдикция следва да се квалифицира като юрисдикция, която се произнася като последна инстанция, така че в подобен случай да има право да отправя преюдициално запитване по член 68, параграф 1 ЕО. Всъщност при всички положения с влизането в сила на Договора от Лисабон преюдициалното запитване впоследствие става допустимо.

21. С Договора от Лисабон отпада, без да бъде заменено предходното ограничаване на възможността за отправяне на преюдициално запитване по член 68, параграф 1 ЕО. Въпросите относно преюдициалните запитвания във връзка с

5 — Вж. моето заключение от 18 юли 2007 г., представено по дело Tedesco (C-175/06, Сборник, стр. I-7929, точка 21 и сл.), както и Решение от 25 юни 2009 г. по дело Roda Golf & Beach Resort (C-14/08, Сборник, стр. I-5439, точка 29), както и заключението на генералния адвокат Ruiz-Jarabo от 5 март 2009 г. по това дело (точка 28 и сл.).

6 — Вж. заключението ми, представено по дело Tedesco (посочено в бележка под линия 5, точка 22).

7 — Вж. заключението ми, представено по дело Tedesco (посочено в бележка под линия 5, точка 26).

тълкуването на актове на институциите в областта на „Визи, убежище, имиграция и други политики, свързани със свободното движение на хора“, а следователно и във връзка с Регламент № 1206/2001, се уреждат понастоящем от общото правило относно преюдициалното запитване съгласно член 267 ДФЕС. Следователно и в тази област първоинстанционните съдилища имат право да отправят преюдициални запитвания.

22. Независимо че Договорът от Лисабон влиза в сила след постъпването на преюдициалното запитване в Съда, правната уредба по Договора за функциониране на Европейския съюз се прилага ratione temporis и към настоящото запитване. Определящо значение за отговора на въпроса относно правото да се отправя преюдициално запитване би следвало по-специално да има датата на съдебното решение по преюдициалното запитване, а не датата на постъпване на запитването в Съда.

23. Според постоянната съдебна практика процесуалните норми са приложими към всички висящи спорове от датата, на която влизат в сила, докато материалноправните норми обикновено не са приложими към положения, съществуващи преди влизането им в сила [8]. Може да се остави настрана въпросът дали тази съдебна практика може да се прилага към разпоредбите относно правото на националните юрисдикции да отправят преюдициални запитвания. Всъщност при всички положения от смисъла и целта на предходното ограничаване на правото да се отправя преюдициално запитване по член 68 ЕО следва, че първоначално недопустимо преюдициално запитване впоследствие следва да се разглежда като допустимо. От една страна, с ограничението се е преследвала целта да се предотврати евентуалното претоварване на Съда с непредвидим брой преюдициални запитвания [9]. От друга страна, целяло се е изключване на възможността от необосновано забавяне на националните производства вследствие на преюдициалните запитвания, отправяни от първоинстанционните юрисдикции.

24. С отпадането на ограничението на правото да се отправя преюдициално запитване съгласно Договора от Лисабон се доказва обстоятелството, че държавите членки повече не приемат наличието на тези рискове, а напротив — имат желание да допуснат възможността за отправяне на преюдициални запитвания от всички юрисдикции, както в останалите случаи на производството по отправяне на преюдициално запитване, така и в областта на предишния дял IV от Договора за ЕО. За да се избегнат забавяния на производството по случаи в тази област, които се характеризират с особена неотложност, през 2008 г. в крайна сметка се регламентира новото спешно преюдициално производство [10]. Тази променена оценка е аргумент в полза на извода, че преюдициално запитване, постъпило преди влизането в сила на Договора от Лисабон, но по което все още липсва произнасяне, следва да се смята за допустимо.

8 — Вж. по-специално Решение от 9 март 2006 г. по дело Beemsterboer Coldstore Services (C-293/04, Recueil, стр. I-2263, точка 21) и Решение от 28 юни 2007 г. по дело Dell'Orto (C-467/05, Сборник, стр. I-5557, точки 48 и 49).

9 — По този въпрос вж. също заключението на генералния адвокат Ruiz-Jarabo, представено по дело Roda Golf & Beach Resort (посочено в бележка под линия 5, точка 22 и сл.).

10 — Решение на Съвета от 20 декември 2007 година относно изменение на Протокола относно Статута на Съда, изменения на Процедурния правилник на Съда, приети от Съда на 15 януари 2008 г. (ОВ L 24, 29 януари 2008 г., стр. 39).

25. Накрая съображенията за целесъобразност и принципът на процесуалната икономия са аргументи в подкрепа на допустимостта на преюдициалните запитвания, отправени от по-нисшестоящи юрисдикции и постъпили в Съда в преходния период преди влизането в сила на Договора от Лисабон, но разглеждани от Съда след влизането му в сила. Отхвърлянето на преюдициалното запитване като недопустимо би имало за краен резултат повторното поставяне на същия преюдициален въпрос от съответната юрисдикция, която междувременно е придобила право да отправя преюдициални запитвания [11], което би довело до значително обременяване на процедурата с допълнителни формалности и до ненужно удължаване на продължителността на главното производство.

26. Ето защо запитващата юрисдикция има право да отправи преюдициално запитване.

2. Относимост на преюдициалния въпрос

27. По-нататък следва да се провери дали преюдициалните въпросите, поставени от запитващата юрисдикция, са относими.

28. Съгласно постоянната съдебна практика по член 234 ЕО, която се прилага и по отношение на член 267 ДФЕС, в рамките на сътрудничеството между Съда и националните юрисдикции само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално заключение, за да може да постанови решението си, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, след като поставените преюдициални въпроси се отнасят до тълкуването на общностното право, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе по тях [12] и следователно е налице презумпция за относимост [13] на преюдициалните въпроси, зададени от националната юрисдикция.

29. Тази презумпция обаче не се прилага в изключителни случаи, когато е явно, че исканото тълкуване на визираните в тези въпроси разпоредби на правото на Европейския съюз няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство, или когато въпросът е от хипотетично естество, или когато Съдът не разполага с необходимите фактически или правни елементи, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси. С изключение на тези хипотези, Съдът по правило е длъжен да се

11 — Такъв е бил случаят по дело Martinez, по което поради ограничението на възможността за отправяне на преюдициални запитвания по член 68 ЕО Съдът с Определение от 20 ноември 2009 г. — т.е. постановено преди влизане в сила на Договора от Лисабон — обявява, че е некомпетентен (C-278/09, Сборник, стр. I-11099): запитващата юрисдикция обаче отправя отново преюдициалното запитване на 6 април 2010 г. (C-161/10).

12 — Вж. по-специално Решение от 15 декември 1995 г. по дело Bosman (C-415/93, Recueil, стр. I-4921, точка 59) и Решение от 13 юли 2006 г. по дело Manfredi и др. (C-295/04—C-298/04, Recueil, стр. I-6619, точка 26).

13 — Решение от 16 юни 2005 г. по дело Pupino (C-105/03, Recueil, стр. I-5285, точка 30), Решение от 9 октомври 2008 г. по дело Katz (C-404/07, Сборник, стр. I-7607, точка 31) и Решение от 22 април 2010 г. по дело Dimos Agios Nikolaos (C-82/09, Сборник, стр. I-3649, точка 15).

произнесе по преюдициалните въпроси, които се отнасят до тълкуването на указаните актове [14].

30. С преюдициалното си запитване запитващата юрисдикция би искала да установи дали замоленият съд, т.е. ирландският Metropolitan District Court, има право да поиска авансово заплащане, съответно възстановяване на суми във връзка с разпита на свидетел, или замоленият съд по-скоро е длъжен сам да понесе тези разноски.

31. Така формулиран, преюдициалният въпрос се отнася единствено до действия и задължения на замоления съд. При това положение отговорът на въпроса не би имал пряко отношение към запитващата юрисдикция. В случай че съществуват съмнения по отношение на задълженията на замоления съд, от този съд зависи дали евентуално да отправи запитване до Съда относно тълкуването на Регламент № 1206/2001. Ако се следва буквално формулировката на въпроса, той би се оказал неотносим за решаването на правния спор, който запитващата юрисдикция следва да разреши.

32. За запитващата юрисдикция обаче е от значение да установи всъщност дали тя самата е длъжна да заплати авансово тази сума, респективно да възстанови съответните разноски. Следователно не се поставя въпрос относно правата и задълженията на друга юрисдикция. Правата и задълженията на замоления съд, които са предмет на преюдициалното запитване, напротив, съответстват пряко на правата и задълженията на молещия съд, който е и запитваща юрисдикция в конкретния случай. Поради тази причина намирам, че е целесъобразно преюдициалният въпрос да се преформулира съответно в смисъл дали молещият съд е задължен да заплати авансово на замоления съд направените разноски, или съответно впоследствие да му ги възстанови.

33. Дори и след преформулиране на преюдициалния въпрос в посочения смисъл обаче се поставя въпросът за относимостта на тълкуването на Регламент № 1206/2001 в конкретния случай. Всъщност евентуалното задължение за възстановяване на разноските на свидетеля само по себе си засяга единствено отношението между замоления и молещия съд. Това задължение не се отразява пряко на изхода на главното производство, доколкото последното се отнася до искане за обезщетение за вреди.

34. Комисията също посочва, че преюдициалното запитване изглежда на пръв поглед недопустимо, тъй като се отнася единствено до сътрудничеството между съдилищата и по този начин засяга дейността по администриране, но не и дейността по правораздаване, осъществявана от запитващата юрисдикция.

35. При всички обстоятелства, доколкото се поставя въпросът дали молещият съд е длъжен да заплати авансово обезщетението за разноски на определен свидетел, за да може замоленият съд да проведе

14 — Вж. по-специално Решение по дело Bosman (посочено в бележка под линия 12, точка 61) и Решение от 10 януари 2006 г. по дело IATA и ELFAA (C-344/04, Recueil, стр. I-403, точка 24).

разпит на този свидетел, относимостта на преюдициалния въпрос следва да бъде призната. Ако замоленият ирландски съд в действителност постави като условие за разпита на свидетеля авансовото заплащане на определена сума, в крайна сметка за молещия полски съд би била налице единствено възможността да се откаже от събирането на съответното доказателство или да заплати авансово съответната сума, което може би не би било нейно задължение съгласно Регламент № 1206/2001. Ако полският съд не заплати авансово съответната сума и ако впоследствие не бъде разпитан свидетелят, това би могло да се отрази непосредствено на разрешаването на спора по главното производство. Полският съд всъщност би могъл например — при липса на други доказателства — изхождайки от разпределението на тежестта на доказване, да постанови решение, което е неизгодно за страната, посочила чуждестранния свидетел.

36. По-трудно е да се прецени относимостта на въпроса за *последващото* възстановяване на разходите на свидетеля. В тази хипотеза всъщност замоленият съд е провел разпита на съответния свидетел, а молещият съд има възможност да основе решението си по главното производство на резултатите от този разпит. Въпросът за възстановяването на разноските неминуемо възниква обаче, когато в решението си молещият съд се произнася по съдебните разноски по главното производство, така че очевидно този въпрос не е без значение за разрешаването на спора по главното производство. Освен това следва да се припомни още веднъж, че повечето преюдициални въпроси във връзка с тълкуването на Регламент № 1206/2001, които се отнасят до действията по събирането на доказателства, засягат единствено косвено спора по главното производство. Ако се поставят твърде строги критерии към изискването за относимост, в много случаи би се препятствало тълкуването на регламента чрез отправяне на преюдициално запитване.

37. При провеждане на устната фаза на производството пред Съда остава неизяснен въпросът дали запитващата юрисдикция вече е заплатила поисканото от ирландския съд обезщетение за разноски на свидетеля. Запитващата юрисдикция не посочва никакви данни във връзка с това. Дори и да е извършено плащане [15], преюдициалният въпрос обаче не би бил явно ирелевантен. В случай че Регламент № 1206/2001 не допуска извършеното плащане, се поставя въпросът за възстановяването на съответната сума на молещия съд. Освен това въпросът за законосъобразността на искането за възстановяване на съответните разходи, направени от замоления съд, се оказва релевантен с оглед на произнасянето по съдебните разноски в съдебното решение.

38. Считам, че преюдициалният въпрос е относим, а следователно и допустим както по отношение на задължението на молещия съд за авансово заплащане, така и с оглед на задължението му за възстановяване.

15 — След провеждане на устната фаза на производството ирландското и полското правителство посочват в писмени становища, че запитващата юрисдикция е заплатила авансовата сума за разноски на свидетеля в размер на 40 EUR.

Б — *По преюдициалния въпрос*

1. Авансово заплащане на обезщетението за разноски на свидетел

39. С поставения преюдициален въпрос полският съд иска по същество да установи дали е длъжен да заплати за своя сметка обезщетението за разноски на свидетеля, разпитван от замолещия съд, било като заплати авансово съответната сума или като възстанови впоследствие съответните разноски.

42. По-нататък следва да се изясни въпросът дали молещият съд може да бъде задължен да заплати на замолещия съд авансово обезщетение за разноски на свидетел, за да може последният да бъде разпитан от замолещия съд, с други думи, дали по този начин замоленият съд може да откаже да разпита свидетеля, докато замоленият съд не заплати авансово обезщетението за разноски на свидетеля.

40. На първо място следва да се посочи, че фактите по настоящия случай попадат в приложното поле на член 1, параграф 1 от Регламент № 1206/2001. Всъщност в хода на производството по гражданското дело съответният национален съд на държава членка изисква събиране на доказателства от компетентния съд на друга държава членка. Разпитът на свидетел се предвижда изрично като предмет на искането в член 4, параграф 1, буква д).

43. Ирландското правителство изтъква, че доколкото изпълнението на искането се урежда от ирландското право, е съвместимо с Регламента като условие за разпита на свидетеля да се постави предварителното заплащане от молещия съд на съответното обезщетение за разноски на свидетеля. Според ирландското право всъщност свидетелят бил длъжен да свидетелства единствено ако му е изплатено предварително съответното обезщетение за разноски.

41. Съгласно член 10, параграф 2 от Регламента замоленият съд изпълнява искането в съответствие с правото на своята държава членка. Според ирландското право свидетелят е длъжен да се яви пред съда само ако предварително му е изплатено обезщетение за направените разноски (например за пътните му разноски). Същевременно между страните в производството не се спори, че на свидетеля не трябва да се отказва полагащото му се обезщетение за разноски. Неизяснен остава единствено въпросът дали това обезщетение следва да се заплати от молещия съд.

44. В член 14 от Регламент № 1206/2001 са посочени основанията за отказ от изпълнение на искането. Параграф 1 от тази разпоредба се отнася до хипотезата на отказ от изпълнение на искането, в случай че съответното лице има право да откаже да свидетелства или му е забранено да свидетелства. В член 14, параграф 2 се посочват допълнителни основания, въз основа на които може да се откаже изпълнението на определено искане. В член 14, параграф 2, буква г) се разглежда случаят, в който не е заплатен депозит или аванс, поискан в съответствие с член 18, параграф 3. Съгласно

член 18, параграф 3 може да се изисква авансовото заплащане на сума за становище на експерт. В тази разпоредба не се предвижда авансово заплащане на сума за разпит на свидетел.

45. Изискването за заплащане на обезщетение за разноски на свидетеля като условие за изпълнението на искането следователно не би противоречало на член 14, ако основанията за отказ по тази разпоредба са изброени не изчерпателно, а единствено примерно. Аргумент срещу подобно тълкуване на разпоредбата обаче се открива в самия текст на член 14, параграф 2. Всъщност член 14, параграф 2 предвижда, че в допълнение към основанията, посочени в параграф 1, изпълнението на искането „може да бъде отказано *само* ако […] [16]“. Накрая и в съображение 11 от Регламента се подчертава, че — за да осигури ефективността на Регламента — възможността за отказ от изпълнение на дадено искане трябва да бъде сведена до строго ограничени изключителни ситуации. Оттук следва, че основанията за отказ от изпълнение на искания са изброени изчерпателно в член 14.

46. Следователно замоленият съд няма право да поставя като условие за провеждането на разпит на определен свидетел авансовото заплащане на обезщетението за разноски на свидетеля. Поради тези обстоятелства молещият съд не е длъжен да заплаща авансово такава сума.

2. Възстановяване на обезщетението за разноски на свидетеля

47. По-нататък следва да се провери дали замоленият съд може да поиска от молещия съд последващо възстановяване на обезщетението за разноски на свидетеля.

48. Член 18, параграф 1 от Регламента предвижда, че за изпълнение на искането не може да се изисква възстановяване на такси и разноски. Следователно от решаващо значение е дали и обезщетението за разноски на свидетеля следва да се квалифицира като „такси и разноски“ по смисъла на тази разпоредба.

49. Запитващата юрисдикция и ирландското правителство посочват във връзка с това, че съгласно член 10, параграф 2 от Регламента замоленият съд изпълнява искането в съответствие с правото на своята държава членка. Според ирландското право свидетелите следвало да се явяват пред съда, за да дадат свидетелски показания, единствено ако предварително са получили обезщетение за разноските си. Заплащането на това обезщетение не било задължение на съда, а на страната, посочила

16 — Курсивът е мой.

съответния свидетел. Не ставало въпрос за съдебни разноски и съдът не носел отговорност за заплащането им. Това разрешение съответствало на състезателното начало, характерно за ирландския граждански процес.

50. Според ирландското правителство член 18, параграф 2 от Регламент № 1206/2001 обхваща единствено административните разноски, т.е. такива, които се извършват от съда за осъществяване на дейността му. Разноските на свидетелите не попадали тук, тъй като се разглеждали като разноски, които при всички положения съгласно ирландското право се понасяли от страните и не представлявали административни разноски. Тъй като разноските на свидетелите по принцип не се обхващали от хипотезата на член 18, параграф 1, искането от страна на замоления съд за заплащане на тези разноски не било в противоречие с Регламент № 1206/2001. Тези разноски следвало да се понесат било от молещия съд, било от някоя от страните по главното производство.

51. На първо място следва да се поясни, че понятието за „разноски“ следва да се тълкува автономно в съответствие с правото на Съюза и не може да зависи от квалификацията съгласно съответното национално право. Ако отговорът на въпроса за разноските зависеше от съответното национално понятие за „разноски“, това би противоречало на смисъла и целта на Регламента, който е насочен към бързото и лесно изпълнение на искания за събиране на доказателства.

52. Считам, че в понятието за „такси и разноски“ по смисъла на член 18, параграф 1 от Регламент № 1206/2001 попада и заплащаното обезщетение за разноски на свидетел, разпитван от замоления съд.

53. Аргумент в подкрепа на това заключение е, от една страна, текстът на разпоредбата на член 18, параграф 1, в който се посочват „такси“ и „разноски“. Под „такси“ следва да се разбират сумите, събирани от юрисдикцията с оглед осъществяване на нейната дейност — т.е. това са институционалните разноски, за които споменава ирландското правителство — докато под „разноски“ се имат предвид тези суми, които юрисдикцията изплаща на трети лица в хода на производството, например на експерти или свидетели. И текстът на другите езици не дава основание да се заключи, че обезщетението за разноски на свидетеля следва да се изключи от приложното поле на член 18, параграф 1 [17], тъй като тези разноски биха могли да се подведат също под съответните използвани понятия.

54. Срещу разбирането на ирландското правителство говори и систематическото тълкуване на разпоредбата. Ако член 18, параграф 1 действително се отнасяше само до институционалните разноски, като изключение от залегналия в член 18, параграф 2 принцип не би било необходимо да се възстановяват разноските на експертите, които според схващането на

17 — Вж. по-специално текста на френски: „Frais“, съответно „remboursement de taxes ou de frais“; на испански: „Gastos“, съответно „abono de tasas o gastos“; на английски: „Costs“, съответно „reimbursement of taxes and costs“; на шведски: „Kostnader“, съответно „avgifter och kostnader“; на италиански: „Spese“, съответно „rimborso di tasse o spese“.

ирландското правителство също следва да се квалифицират като неинституционални разноски. Разноските на експертите по-скоро не биха попаднали в понятието за „разноски“ по смисъла на член 18, параграф 1 от Регламента.

55. Смисълът и целта на Регламента също са в подкрепа на разширителното тълкуване на понятието за „разноски“ по смисъла на член 18, параграф 1, като следствие от това е обстоятелството, че понятието обхваща и обезщетенията за разноски на свидетелите.

56. Цел на Регламент № 1206/2001, видно от неговите съображения [18], е лесното, ефективно и бързо презгранично събиране на доказателства. Събирането на доказателства в друга държава членка не следва да води до забавяне на производството пред съответната национална юрисдикция, поради което Регламент № 1206/2001 въвежда уредба, която е задължителна за всички държави членки [19] с оглед преодоляване на пречките, които биха могли да съществуват в тази област.

57. Задълженията за авансово заплащане или за възстановяване на обезщетението за разноски на свидетеля затрудняват и забавят презграничния разпит на свидетели. От друга страна, тези задължения представляват също финансова тежест за замолената държава. В това отношение обаче следва да се вземе предвид, че — както посочва и финландското правителство — всяка държава членка може да бъде съответно както замолена, така и молеща държава членка, като в крайна сметка направените и дължимите разноски взаимно се компенсират. Разбира се, не става въпрос за точно изравняване на съответните суми. Подобен резултат не е и желан, като с оглед на целите на Регламента по-скоро се приема, че би могло да се стигне до нарушение на финансовото равновесие. За да се избегнат прекомерните неудобства, изрично се предвижда, че особено високите разноски, каквито са разноските за експерти и устни преводачи, подлежат на възстановяване.

58. Следователно запитващата юрисдикция може да бъде задължена да заплати обезщетение за разноски на свидетел само ако е приложимо някое от изключенията по член 18, параграф 2 от Регламент № 1206/2001.

59. В тази разпоредба се предвижда, че подлежат на възстановяване възнагражденията, платени на експерти и устни преводачи, както и разноски, които произтичат от прилагането на член 10, параграфи 3 и 4. Член 10, параграфи 3 и 4 се отнася, от една страна, до случая, в който по молба на молещия съд искането се изпълнява съгласно специална процедура, докато

18 — Вж. по-специално съображения 1, 2, 8, 10, и 11 от Регламента.

19 — С изключение на Дания, вж. член 1, параграф 3 от Регламента.

параграф 4 урежда събирането на доказателства чрез използването на комуникационна технология. В тези разпоредби не се споменава нищо за обезщетение за разноски на свидетел. Дадено задължение за възстановяване на обезщетението за разноски на свидетел следователно би било в съответствие с Регламента единствено ако изброяването по член 18, параграф 2 на изключенията от принципа, че направените разноски не се възстановяват, е примерно. От смисъла и целта на Регламента се извлича аргумент против последното. Регламентът трябва да улесни и ускори презграничното събиране на доказателства. Следователно и изключенията по член 18, параграф 2 следва да се квалифицират като изчерпателно изброени.

60. Накрая, процесът на възникване на Регламента дава също аргументи в подкрепа на извода, че обезщетенията за разноски на свидетелите не подлежат на възстановяване. Видно от съображение 6 и от член 21, параграф 1 от Регламент № 1206/2001, Регламентът следва да замести Хагската конвенция от 18 март 1970 година за събиране на доказателства в чужбина по граждански или търговски дела („Хагската конвенция“), което означава, че при тълкуването на Регламента може да се използват и съответните разпоредби от Хагската конвенция.

61. Съдържанието на член 18 от Регламента съответства на член 14 от Хагската конвенция. Съгласно параграф 1 от тази разпоредба за изпълнението на искане за правна помощ не може да се иска възстановяване на такси и разноски. Член 14, алинея 2 от Хагската конвенция дава право на замолената държава да поиска от молещата държава само възстановяване на възнагражденията, платени на експерти и устни преводачи, както и направените разноски във връзка с това, като по молба на молещата държава се прилага специална процедура съгласно член 9, алинея 2 [20]. В Хагската конвенция за гражданския процес от 1 март 1954 година в допълнение се предвижда изрично, че по правило обезщетенията за разноски на свидетелите следва да се възстановяват [21]. От обяснителния доклад към Хагската конвенция става ясно, че броят на случаите, в които разноските подлежат на възстановяване трябва да бъде умишлено намален в сравнение с Конвенцията от 1954 г., поради което следва да се смята, че изискването за възстановяване на разноски за свидетели — именно като се има предвид и обстоятелството, че обикновено те са с ниска стойност — съзнателно не е уредено [22]. В член 26 от Хагската конвенция се съдържа единствено резерва от

20 — В допълнение член 14, алинея 3 предвижда друг случай на поемане на разноските. Според тази разпоредба определен орган, който не е в състояние сам да изпълни съдебната поръчка, може да натовари с това овластено за целта лице, след като получи съгласието на молещия орган. При искане на съгласието замоленият орган посочва и приблизителния размер на разноските, свързани с участието на това овластено лице. Съгласието поражда за молещия орган задължението да възстанови разноските. Без дадено съгласие молещият орган не е длъжен да заплати разноските.

21 — Вж. член 16: „Изпълнението на исканията не дава право на възстановяване на такси или разноски от какъвто и да е характер. Доколкото обаче не е договорено друго, държавата по изпълнение може да изиска от отправилата искането държава възстановяване на изплатените на свидетелите или на експертите обезщетения, както и на разноските, произтичащи от ангажирането на длъжностно лице, наложено поради неявяването доброволно на свидетелите или на разноските, произтичащи от евентуалното прилагане на член 14, алинея 2“.

22 — Вж. обяснителния доклад на *Amram*, Philip W. Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention, буква й), който може да бъде намерен на следния интернет адрес: http://hcch.e-vision.nl/upload/expl20e.pdf

конституционноправно естество, според която договарящата държава може да поиска от молещата държава да възстанови разноските по изпълнението на съдебната поръчка, направени във връзка със заплащане на обезщетението за разноски на разпитваното лице, единствено ако това се изисква от разпоредби на конституционното ѝ право.

62. Обстоятелството, че Регламент № 1206/2001 следва формулировката на Хагската конвенция, без обаче да заимства изключението, свързано с конституционните разпоредби, показва, че обезщетението за разноски на свидетеля по принцип не следва да подлежи на възстановяване. Следователно съгласно член 18, параграф 1 от Регламент № 1206/2001 обезщетението за разноски на свидетеля по правило не следва да се възстановява.

63. Последният аспект от преюдициалния въпрос на запитващата юрисдикция, а именно дали замоленият съд следва в крайна сметка да заплати обезщетението за разноски на свидетеля от собствените си финансови средства, не е от значение за отговора на поставения преюдициален въпрос. По силата на член 10, параграф 2 искането се изпълнява в съответствие с правото на държавите членки. Тъй като тази част от преюдициалния въпрос представлява само обобщение на предходните две, Съдът не следва да ѝ отговаря отделно.

V — Заключение

64. Ето защо предлагам Съдът да отговори по следния начин на преюдициалния въпрос на Sąd Rejonowy:

Членове 14 и 18 от Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 година относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела следва да се тълкуват в смисъл, че молещият съд не е задължен нито да заплати на замоления съд авансово обезщетение за разноските на определен свидетел, нито впоследствие да възстанови обезщетението за разноски, заплатено на разпитания свидетел.